

beçiliyimdə] bulunan Nəzarət məmurları siyahısından xaric edirlər.

*İmza etdi Ticarət,
Sənaye və Ərzaq naziri:
Ağa Əminov*

ERMƏNİ-GÜRCÜ MÜNƏSİBƏTİ

Gürcü qəzetələrinin yazdıqlarına görə, Gürcüstan ilə Ermənistan arasındakı ixtilafli hüddü məsələlərini qarşılıqlı bir etilaf [razılıq] yolu ilə həll etmək üçün xüsusi müzakirəyə başlanmışdır.

Bu vəq'ə [hadisə] gürcü mətbuatı arasında mübahisə törənməsinə səbəb olmuşdur. Hökumət tərəfdarı olan sosialist qəzetələri Gürcüstan hökumətinin bu iqdamatını [addımını] pəsənd və təsvib edib [bəyənilib və təsdiq edib], iki dövlət arasında olan ixtilafın müzakirə və müsaliyə [sülh] yolu ilə rəf edilə [aradan qaldırıla] biləcəyindən məmnundurlar. Milli və demokrat məsləkli qəzetələr isə, biləks [əksinə], hökumətin bu təşəbbüsünü tənqiddə qalxıb, Ermənistan ilə böylə bir etilaf əqdini [razılığa gəlməyi] Gürcüstan üçün zərərli və gələcəkdə təhlükəli ədd [hesab] edirlər.

Məsələ bu qəzetələrdən “Obnovleniye” deyir ki, hüddü məsələsi üstündə ermənilərin gürcülərlə müzakirəyə girişmək meyindən böylə görünür ki, bunlar Gürcüstan hökumətinin boşluğuna və güzəştlərdə bulunacağına ümidvardırlar.

Əcəba, Gürcüstan hökuməti ermənilərin ümid etdiyi güzəştlərə maildirmi?

Qəzetənin mülahizatına görə maildir. Çünki:

“Təəssüflər olsun ki, cümhuriyyət başında duran sosial-demokrat məhafilində [dairələrində] əvvəllərdə zəif bir surətdə müşahidə edilən və “kompromis” (etilaf) təsmiyə edilə [adlana] bilən bir cərəyan, bu axır vaxtlarda kəsbi-qüvvət etdi [gücləndi]... Zimami-idarəni [idarə yüyənini] əlinə almış olan hökumət adamlarının bir xəstəlik halını alan sülh və etilaf arzusu, Gürcüstan cənub hüddününün sövqülceyş nöqtəyi-nəzarincə [strateji baxımdan] ən mühüm ədd edilən [sayılan] yerlərini daima cəngcu [davakar] bir hissiyyət bəsləməkdə olan Daşnak hökumətinə təslimlə, gələcəkdə arada bir müharibə vaqə olarsa, Ermənistanın bizə faiq [üstün] olacağına müsaəd [uyğun] yollar açır.”

Eyni məsləkdə olan “Sakartvelo” qəzetəsi dəxi bu xüsusda şiddətli tənqiddə bulunub deyir ki, gürcü xalqı bu iş üstündə hökumətdən rugərdan olar [üz döndərar].

Bunlara müqabil olaraq hökumət qəzetəsi “Ertoba” hökumətin bu iqdamatını ən doğru və səhih bir politika kimi tələqqi edib [qiymətləndirib], mili demokrat firqələrinə ətfi-kəlam ilə [sözü gətirməklə] deyir ki:

“Fəqət milli demokratlar hökumətin adamxorluq [adamyeyənlik, vəhşilik] politikasını rədd etməyinə qarşı ruyi-müvafiqət [razılıq] göstərmək istəməyirlər... Onların məqsədi, hərçi badabad [nə olursun], tarixi hüddüdlər təyin olub, bu hüddüdlərdən əl çəkmək istəməyirlər... Doğrudur, Ermənistan arasındakı tarixi hüddüdlərin sövqülceyş nöqtəyi-nəzarincə əhəmiyyəti çox böyükdür. Lakin sülh və müsaliyənin [asayışın] da bizdən ötrü əhəmiyyəti bir o qədərdir.”

Bu məsələdə gürcü hökumətinin güzəştlərə mail olduğunu “Ertoba” qəzetəsi dəxi inkar etməyir. Lakin deyir ki:

“Əlbəttə, güzəştlərin bir həddi var. Məmləkətin mənafeyi-həyatıyyəsini [həyatı mənafeyini] güzəştlər xətirəsi üçün fəda etmək olmaz... Fəqət tarixi hüddüdlərlə bu mənafe arasında hər iki tərəfcə qəbul edilə bilən bir xətt tapılar zənn edirik.”

Gürcülərə aid olan bu məsələ üzərindəki gürcü mətbuatının mübahisəsinə iştirak etmək, təbii, bizim vəzifəmiz deyildir. Fəqət kənardan baxan sifəti ilə burasını deməyə haqqımız var ki, həqiqət[ən] gürcü milli demokratlarının əndişəsi [narahatlığı] bir tərəfdən haqlıdır. Gürcüstan hökumətinin ermənilərə nə kimi güzəştlərdə bulunacağı və bu güzəştlərin həddi və mahiyyəti nə ölçüdə olacağı məlum deyildir. Hər halda arada bu növ güzəştlər olacaqdır.

Öylə olan surətdə, əcəba, Ararat hökuməti gürcü hökumətinin sülh və müvafiqət [uzlaşma] yolunda ibraz etdiyi [göstərdiyi] bu fədakarlığı təqdir edə biləcək bir sifət göstərəcəkdirmi? Vaqien [doğrudan da], daima cəngcu bir hissiyyət bəsləyən daşnaklar bu güzəştlərdən bilaxirə [sonra] sui-istifadələrdə bulunmaqdan çəkinə biləcəkdirlərmi? Zənn edirik, gürcü milli demokrat firqəsini əndişələrə salan məhz bu kimi suallardır. Daşnak politikası böylə bir suallar iradəinə məhəl [yer, imkan] verir. Halbuki sualların cavabları çox çətindir.

Digər tərəfdən, milli demokratların da, deyil bu məsələdə, bəlkə daima yerli-yersiz olaraq “tarixi hüddüdlərdən bəhs etməyi və bu hüddüdlərə ikiəlli yapışmağı da bir yandan doğru deyildir.

Gürcü milli demokratlarının bugünkü məsələdə tarixi hüddüdlər bəhsinin doğru olub-olmadığı haqqında bir qərar verə bilmərik. Lakin qabaqlarda bu hüddü məsələsi üzərində haqsız olaraq tarixdən bəhs etmələri xətirəmizə gəldi. Əgər bu gün milli demokratlar erməni politikasının qeyri-səmimi olduğundan əndişələrə düşürlərsə, o vaxtlar məsələ başqa hüddüdlərə aid olduğundan, nə böylə bir əndişəyə səbəb vardı, nə də inadlıq və if-ratpərəstliyə...

Erməni-gürcü müzakirətindən bəhs edən “Obnovleniye” qəzetəsinin məqaləsində bir şey nəzəri-diqqətimizi cəlb etdi. Böylə ki, qəzetə bu məsələ müzakirətində Azərbaycanın da iştirakı lüzumundan bəhslə, müzakirət cərəyanının Azərbaycan[in] iştirakı ilə olmadığını şayani-təəssüf ədd [təəssüfə layiq hesab] edir.

Qəzetənin haqqımızda göstərdiyi bu etinani təqdirlə bərabər, bunu dəxi bildiririk ki, Azərbaycan hökuməti bu işdən, yəni erməni-gürcü arasında vaqə olan bu müzakirətdən müxbirdir [xəbərdardır]. Ona binaən [ona görə], gürcü hökumətinin bu iqdamatını Azərbaycan haqqında bir ehmal mənasında tələqqi etmək olmaz.

Erməni-gürcü arasında müzakirəsinə başlanmış olan hüddü yerlərinin bizimlə dəxi həmhüddü olduğundan, mənafeyimizə toxuna bilən nöqtələri ola bilər. Fəqət biz bu zəndəyik, gürcü hökuməti öz mənafeyi-həyatıyyəsini xələldar edən [pozan] güzəştlərə razı olmayacağı kimi, hal-hazırda əqdi-ittifaqda [ittifaq halında] bulunduğu qonşusunun da bu yoldakı mənafeyinə toxuna biləcək əməllərə mürəkib olmaz [qol qoymaz].

Hər halda, bu müzakirələr cərəyanı bizdən xəlvət olmayacaqdır. Etilafa gəlincə, biz də zətan hüddud məsələlərinin sülh və sazişlə həlli tərəfdarıyıq, fəqət birisi Azərbaycanın cüzü [parçası] olan bir yeri ixtilafli hüddud məsələsi adlandırır da bu xüsusda müzakirə təklif edərsə, Azərbaycan hökuməti hu təklifi mövcubi-istiğrab [təəccübə səbəb] görüb kamali-əzm ilə rədd edər.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

11 təşri-i-əvvəl iclası

Sədr: Həsən bəy Ağayev
Katib: Əhməd Cövdət

Dövlət əmanət sandıqları

Sədr iclası açaraq məsaili-yövmiyyəni [gündəlikdəki məsələləri] elan edir. Birinci növbədə Azərbaycan dövləti əmanət sandıqları [dövlətə məxsus əmanət kassaları] haqqındakı layiheyi-qanuniyyə [qanun layihəsi] 3-cü qiraətdə bilaetiraz [etirazsız] qəbul edilir.

Üsyan və sui-qəsd məsuliyyəti

Bədəhu [sonra] üsyançılar və dövlət əsaslarına sui-qəsd edənlərin məsuliyyəti haqqındakı layiheyi-qanuniyyənin 2-ci qiraətinə keçilir. Bütün layiheyi-qanuniyyə bilaetiraz qəbul olunur. Yalnız 129-cu maddə böyük mübahisələrə bais olur.

Ağamalıoğlu Səməd ağa (Hümmət) - 129-cu maddə mövcubincə [maddəyə əsasən] söz, yazı və kitablar qoymaqla ca-

maatın bir qismini digərinin üzərinə qaldırana 6 il kürək cəzası təyin edildiyini qeydlə deyir ki:

Bu saat ümum kitablara və nitqlərə bu xasiyyəti isnad vermək mümkündür. Binaənileyh [ona görə], hər sözü qurdalayaraq, burası camaatı qətl və qarətə təşviq etməkdir demək olmaz. Ona görə, bu maddəni qanundan çıxarmalı və bu fəsilə qeyd etməlidir ki, hankı adamın əlindən və işindən başqalarına əziyyət və cəza yetişsə, onlar bu maddəyə daxil olsunlar. Mən təklif edirəm həman maddə böylə yazılsın. Haçan bir adamın əlində böylə iş tutulsa, bu cəza ona verilsin.

Əfəndizadə Muxtar (Əhrar) - 129-cu maddə 3-cü qisminin axırında ələni [açıq] surətdə xalq içində nitq söyləyən, kitab oxuyan və ya şəkil göstərənələrə 6 il kürək cəzası təyin edildiyindən bəhslə deyir ki:

Qanunnamədə hankı mənada nitq və nə kimi kitab və şəkil qeyd edilməmişdir.

Binaənileyh [ona görə], təklif edir ki, məzkur [deyilən] maddə böylə yazılsın:

1) Ələni surətdə hökumət və cümhuriyyət əsasları əleyhinə nitq söyləyənlərə;

2) Ələni surətdə hökumət və cümhuriyyət əsasları əleyhinə kitablar nəşr edənlərə;

3) Ələni surətdə hökumət və cümhuriyyət əleyhinə şəkillər göstərənələrə 6 il kürək cəzası.

Əhməd Cövdət (Hümmət) - 129-cu maddədə qətl və qarətdən bəhs edilsə də, əsl məqsəd nitqlər və kitab və şəkil nəşri müqabilinə cəza təyin etməkdən ibarət olduğunu qeydlə, onu sırf siyasi bir məsələ tələqqi edir [siyasi bir məsələ kimi qiymətləndirir] və tənqidinə keçərək deyir ki:

Bu maddədə icbari qəraradları pozanlara 6 il kürək cəzası təyin edilir. Məncə, lüzum yoxdur, çünki icbari qərarad verənlər, onları pozanların cəzasını da təyin edirlər.

Digər bir qisimdə əsgəri məmurların vəzifə ifasından imtina etmələri və sairələrindən bəhslə, ona cəza təyin edilir. Məncə buna da əslə ehtiyac lüzumu yoxdur.

Bir də həman maddədə camaatın bir qismini digəri müqabilinə qaldırmaqdan bəhs olunur. Bu nə deməkdir? Camaatın bir qisim, ya bir sinfinə təcavüz önünü almaq deyilmi? Pək əla, öylə isə məsələ, biz sosialistlər sosializm əsası tətbiq etmək istərsək, şübhəsiz, əhalinin sərmayədar sinfinə təcavüz və fütqərayi-kasibəni [proletariatı] onun müqabilinə qaldırmaq kimi tələqqi olunur. Sair firqələr bu maddədən bilistifadə [istifadə edərək] sosialistləri təqib edər, cəzalar verərlər. Hürriyyət olan yerdə bu lazım və mümkün deyildir. Yaxud bir adam mütləqiyyəti-idarəni cümhuriyyət əsasına tərcih versə, ona da 6 il kürək cəzasını veriləcəkdir? Bu, hür cümhuriyyət əsasıdan uzaq bir işdir. Binaənileyh, biz təklif edirik 129-cu maddə qanundan çıxarılsın.

Rüstəmbəyli Şəfi bəy (Müsavət) - 129-cu maddə, xüsusən birinci qismi sırf mətbuata aiddir. Digər tərəfdən, məlumdur ki, sosialistlər həmişə Senyoren Konventdə və Parlamanda “Yedinaya Rossiya” və sairə kimi qəzetlərin qapanmasını tələb etmişlərdir. Bu surətlə, absalyutni (mütləq) hürriyyəti-mətbuat yoxdur. Sağlara mənsub qəzetlər bağlandıqda hamının, hətta Əhmədin özünün də xoşuna getdi. Əgər Podşibyakin gəlib bazarda xalqı iğtişasə, talana dəvət etsə,

yəqin ki, Əhməd ona cəza verilməsinə də razı olardı. Bir də, 1-ci maddə mütləqə heç kəs danışmasın, tənqid etməsin deməyir. Bolşeviklər də, monarxistlər də hürriyyətdən istifadə edə bilərlər.

Fəqət cinayət, iğtişas, talan, qətl və qarət hürriyyət əsaslarından uzaqdır. Bu işlərə camaatı təşviq və təhrik edənlər bir cinayət işləmiş olurlar. Bu surətlə məsələ yalnız siyasi deyil, cinayətlə qarışıqdır. Və şübhəsiz ki, bunun müqabilinə cəza və tənbeh qoyulmasına hamı razı olar.

Nəhayət, Muxtar əfəndi bilməlidir ki, bu qanun evdə öz-özünə düşünən və oxuyanlar müqabilinə deyil, camaat içində böylə nitq söyləyən və kitablar oxuyanlar müqabilindədir. Bir də Əhməd bir sinfi digər sinfi müqabilinə qaldırmaqdan bəhs edir. Fəqət bilməlidir ki, bu maddə sinfi sinfi müqabilinə deyil, camaatın bir qismini digər qismin[in] müqabilinə qaldırmaqlar haqqındadır. Sinfi qaldırmaq müqabilinə sabiq Rusiyada 124-cü maddə var idi. Şimdi biz o maddəni ləğv edirik.

O ki qaldı hürriyyəti-mətbuata, yazılan şeylərə qabaqca mətbuat müfəttişi baxacaqdır. Əgər bir cinayət tapsa, verər məhkəməyə. Orada da hüquqşünaslar oturur. Onlar ədalətə baxacaqlardır, nəinki pristav, yanki qubernator.

Bundan əlavə, bütün məmləkətlərdə, hətta sosialistlərcə bu qanun məqbul görülmüşdür. Binaənileyh [ona görə], mən bu maddənin eynilə qəbulunu təklif edirəm.

Maddə komissiyasının təklif etdiyi kimi qəbul olunur.

Nəhayət, həman qanunda 132-ci maddəni Parlamən komissiyası hürriyyət əsa-

sına müğayir [zidd] görərək onun ləğvini və bu surətlə dəyişməsinə təklif edir: 127-ci maddədə 124 və 125-ci maddələr haqqındakı qeyd ləğv edilmişdir.

Bu təklif qəbul olunur.

Layihəyi-qanuniyyə bu təbdilat [dəyişiklik] və təshihlər [düzəlişlər] ilə 2-ci qiraətdə qəbul və 3-cü qiraəti gələcək iclasa təxir edilir.

1462-ci maddənin təbdili

Növbədə Hüquqi Mühakimə Nizamnaməsi 1462-ci fəslinin mühakiməyi-sülhiyyə təhtindəki iqameyi-davaları fiyatının [sülh məhkəmələrində iddia qaldırmaq qiymətinin] nəhayət dərəcə artırılması üçün təbdili [dəyişdirilməsi] haqqındakı layihəyi-qanuniyyənin müzakirəsinə keçilir.

Rüstəmbəyli Şəfi bəy (məruzəçi) - Bu vaxtadək sülh məhkəmələrində ancaq 2.000 manata qədər qiyməti olan davalara baxılıb, ondan yuxarısı nahiyə məhkəmələrində mühakimə edilirdi. Fəqət pulun kursunun düşməsi səbəbi ilə şimdi böylə az qiymətli dava pək az olduğundan, sülh məhkəməsində iş çox az olub, biləks [əksinə], nahiyə məhkəməsinin işi həddindən ziyadə olur. Nəzarət birincinin işini bir qədər artırıb, digərini yüngülləşdirmək və onun üçün də sülh məhkəməsi təhti-idarəsindəki [təbəçiliyindəki] işlərin qiymətini 10 min manatadək artırmağı və bu xüsusa aid 1462-ci maddəni müvafiq surətdə dəyişməyi təklif edir. Parlaman komissiyası bu layihəni bilaetiraz qəbul və təsdiqini heyəti-ümmiyyəyə təklif edir.

Mehdi bəy Hacinski - 10.000 manatı az hesab edib 20.000-dək artırılmasını təklif edir.

[Rza bəy] Ağabəyov - Onu da az hesab edərək 40.000-dək artırılmasını təklif edir.

Rəyə vəz edildikdə [səsə qoyulduqda], Ağabəyovun təklifi əksəriyyəti-ara ilə [yekdilliklə] qəbul olunur.

Layihəyi-qanuniyyə birinci və ikinci qiraətdə bilaetiraz (Ağabəyovun təshihləri ilə) qəbul olunaraq, Nizamnamə mövcubincə [Nizamnaməyə əsasən], üçüncü qiraəti gələcək iclasa buraxılır.

Məhkəmə xərclərinin artırılması

Bədəhu [sonra] məhkəmə işlərinin övraq [sənəd], dəftərxana və icbariyyə və-rəqəsi vergisi ilə qiymətə aid olmayan iqameyi-dava [iddia qaldırma] xərclərinin artırılması haqqındakı layihəyi-qanuniyyənin müzakirəsinə keçilərək, birinci və ikinci qiraətdə bilaetiraz qəbul edilir.

Komissarlıq və Xalq Komissarları Şurası qərarlarının ləğvi

Növbədə sabiq Zaqaqaziya Komissarlığı və Bakı Xalq Komissarları Şurası tərəfindən [diqqətsiz vergiçilər haqqında olan cəza tədbirlərinin ləğvi] haqqındakı layihəyi-qanuniyyədir. Məruzəçi Rüstəmbəyli Şəfi bəy.

Layihəyi-qanuniyyə bilaetiraz qəbul olunur. 5 dəqiqə tənəffüs elan edilir.

Tənəffüsdən sonra Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətindən [Sosial Təminat Nazirliyindən] ştat artırılması haqqında idxal edilmiş olan layihəyi-qanuniyyəyə baxılaraq, uzun mübahisələrə bais olur. (Təfsilatı yarınkı nömrəmizdə.) Nəhayət, sədr iclasa bu sözlərlə xitam verir.

Sədr - İclasla bununla xitam verərək, fəqət iclası qapamadan əvvəl bir neçə məsələ qaldırmaq istərəm.

Komissiya üzvləri

Əvvəla müxtəlif komissiyalardan bəzi üzvlər çıxmışlardır. Rica edirəm gələcək iclasda bu yerlərə namizəd göstərəsiniz.

Hökumət təşkili haqqında

Saniyə [ikincisi], məzbətədən [protokoldan] mənə məlum oldu ki, keçən iclasda Əhməd Cövdət mən burada olmayan zaman hökumət təşkili və o uğurdakı təşəbbüslər haqqında Divani-rəyasətdən izahat istəmişdir və demişdir ki, sədr bu xüsusda Parlmana məlumat verməyir. Məncə, Əhmədin bu ərzi-halı yersizdir. Çünki əgər hökumət təşkili haqqında nə kimi təşəbbüslər edildiyi, nə kimi iqtidatda bulunulduğu [addımlar atıldığı] haqqında rəis hər dəfə Parlmana məlumat verməli olsa, gərək gündə 15 dəfə Parlman üzvlərini yığıb iclas qursun. Bundan əlavə, Kabinə təşkili haqqında nə işlər olursa, məbusların həpsinə məlumdur. Ələlxüsus Əhməd fraksiya nümayəndəsi olmaq üzrə işlərin həpsini bilir. Əhməd deyirmiş, biz müzakirətə xaricindəyiz. Bu da o qədər doğru deyildir. Zira fraksiya nümayəndəsi sifəti ilə müzakirətdə iştirak edir, hətta 3 gün əvvəl vüqu bulmuş olan iclasda da iştirak edirdi.

Əlavə, hankı məbus nə bilmək istəsə, bilə bilər. Maraqlanan rəisdən sorub bilərlər. Odur ki, Əhmədin ərzi-halı yersizdir.

İclasla gəlməyən üzvlər

Nəhayət, bir məsələ də vardır ki, bütün məbusların və fraksiyaların nəzəri-diqqətini ona cəlb etmək istərəm. Son zamanlar bir çox məbus iclasla gəlməyir. Bəzi məbuslar var ki, xəstə olur, yaxud

başqa bir işi olur. Ona görə də iclasla gəlməyir. Bunun eybi yoxdur. Amma bəziləri heç üzrlü səbəb olmadan iclasla gəlməyirlər. Hətta gəlib adlarını yazır, fəqət iclas[d]a iştirak etməyirlər. Parlamanın qərarına [görə], üzrsüz gəlməyənlərə cəza olaraq gündəlik maaşlarının iki misli məvaciblərindən çıxılır. Fəqət bu cəza öylə nəticə verməyir. Məbuslar gəlib yazılıb gedirlər. Mən nəhayət bunların adını deməyə məcburam. O cümlədən Əliheydər Qarayev, məsələn bu gün gəlib adını yazmışdır. Amma görürsünüz ki, iclasda yoxdur. Bu, bir məbusa yaraşan bir hərəkət deyildir. Bunu qeyd etməklə bərabər, mən təklif edirəm ki, üzrsüz gəlməyən məbuslara Nizamnamədə müqərrər [qərarlaşdırılan] cəzadan 3-4 qat artıq cəza verilsin.

Ümum fraksiyalardan da xahiş edirəm üzvlərinin nəzəri-diqqətini bu xüsusda cəlb etsinlər.

İclas saat 3-də qapanır.

HEYƏTİ-MÜRƏXXƏSƏMİZ

Azərbaycan və Gürcüstan mürəxxəslərinin Sülh Konfransına notası

Paris, 24 təmmuz [iyul] 1919.

Paris Sülh Konfransı rəisi Klemanso cənablarına:

Rəis əfəndi!

Dəbravol adı ilə müsəmma [adlandırılan] ordu təhdidatı [təhdidləri] qarşısında qalan Azərbaycan və Gürcüstan Cümhuriyyətləri 16 həziranda [iyunda] tədafi bir müahidə əqd etməyi [müdafiə məq-

sədli bir saziş imzalamığı lazım bilərək, şu xüsusda Ermənistanı dəxi təklifdə bulmuşlardı. Bununla bərabər, müahidənin [sazişin] surətini təqdim edərək, Zaqafqaziya xalqı arasında olan dostanə münasibəti qeyd etməni rica edirik ki, onun gözəl bir bürhanı [sübutu] da 16 həziran müahidəsidir.

Yalnızca bir tədaföi əsasa məbni əqd edilən [müdafie prinsipinə əsaslanaraq imzalanan] şu müahidə ümumi hərbi çıxış kimi nəzərə alınmayacağı biz qəviyyəni [möhkəm] ümid edirik. Zaqafqaziya Müttəfiqin [Müttəfiqlər] müdafiesi altında olduğu və Denikin hərəkəti Dövəli-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər; Antanta] nəzarət və kontrolu təhtində [altında] bulunduğu görə, hər bir təərrüatdan [hücumdan] kəndisini saxlayır.

Xüsusən məzkur müahidənin [deyilən sazişin] ən mühüm maddəsi olan 4-cü maddəni qeyd etməlidir ki, müahidə tərəfeyn [sazişi imzalayan tərəflər] mübahisəli torpaq məsələlərini ümumi razılıqla həkəm [arbitr] vasitəsilə həll edəcəklərdir.

Bu təriq [üsul] ilə iki qonşu olan Gürcüstan və Azərbaycan əraziləri xətti-hüddudunu təyin etmək üçün gözəl bir üsülhərəkə [baza] vücuda gəlmişdir.

Fövqdə məzbur fəqərəni [yuxarıda deyilən faktı] Dövəli-müttəfiqə Məclisi-Alisi hüzuruna elam etməni istida etməklə [bildirməyinizi xahiş etməklə] bərabər, firsətdən bilistifadə [istifadə edərək], ehtiramati-faiqəmizin [böyük ehtiramlarımızın] qəbulunu rica edirik əfəndim.

İmza etdilər:

*Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi [nüməyəndə heyəti] rəisi: Topçubaşov
Gürcüstan heyəti-mürəxxəsəsi [nüməyəndə heyəti] rəisi: Çxeidze*

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan radio mövqifi tərəfindən alınmışdır)

(Bolşevik xəbərləri)

İtaliyada tətillər hərəkətləri

İtaliyada tətillər hərəkətləri daimi bir surət alır. Bir tərəfdə tətillər yatırılmamış, o biri dairədə başlanır. İtaliya teleqraf xidmətçiləri dəxi tətillər etmişlərdir. “Seko-lo” qəzetəsinin xəbərində [xəbərlərində] görə, Romada 12 min göndərilməmiş teleqrafnamələr qalmışdır.

Denikin padşahlığında

Xarkov qəzetəsi “Yujni kray” yazır ki, şəkər zavodu fəhlələrinin 35 adamdan ibarət nümayəndələri müşavirəsində məaşların artırılması və fəhlələrin sərbəhsiz xidmətdən kənar edilmələrinin qarşısı alınmayınca, sahibkarlarla ayrı-ayrı saziş girməmək qərarı çıxarılmışdır.

Tədabiri-şədidə [şiddətli tədbirlər]

Qomel - Kiyevdə dəmiryol, paroxod, su yolu, telefon və elektrik mövqifi [stansiyası] xidmətçiləri tətillər etdiyi təqdirdə hərbi məhkəməyə veriləcəyini mütezəmmin [nəzərdə tutan] Baş komandanın əmr-naməsi elan edilmişdir.

Şevçenko abidəsi

Qomel - Kiyevdə Şura hökuməti tərəfindən rəzk edilmiş [qoyulmuş] [Taras] Şevçenko abidəsini beloqvardiyaçılar [ağ-qvardiyaçılar] təxrib etmişlərdir [dağıtmışlar].

* * *

Dabravol xəbərlərinə görə, Riqa altındaki müharibələrdə general [Andrey] Şkuro, [Konstantin] Mamontov, [Nikolay] Maksimov, [İvan] Kolesnikov, Teterin və ərkani-hərb [hərbi qərargah] polkovniki Urabski, Zimin yaralanmışlardır.

Tsaritsının təxliyəsi

Zaqafqaziya ordusu komandanı general Vrangelin məlumatına görə, bu yaxın zamanda Tsaritsin üzərinə yeni bir zərbə endiriləcəyi bəklənir. Tsaritsin təxliyə edilərək ziqiyət [ziyətli] əşyanın həpsi ixrac edilmişdir.

Fəhlə təşkilatına qarşı

Saratov qəzetəsi “Rodina”da Cənubi Rusiya Sənətkarlar İttifaqının Mərkəzi Şurasının məktubu dərc edilmişdir. Məktubda deyilir ki, fəhlə təşkilatları azadiyi-kəlamdan [söz azadlığından] məhrum edilmiş. Fəhlə təşkilatları təqib edilərək fəhlə məsələlərini fabrikaçılar və bankirlər fəhlələrin iştirakı olmadan həll edirlər.

Aclar üçün

Samara - Axırıncı həftə içində Mərkəzi Rusiya acları üçün 200 min pud taxıl göndərilmişdir.

Monarxizm

Saratov - Denikin monarxizmi ehyat etmək [diriltmək] üçün çalışır. Denikinçilər monarxizm ehyası yolunda heç bir vasitədən çəkinməyirlər. Purişkeviç mühazirələri tamamilə qəzetələrdə dərc edilir.

Şaxov mövqifində [stansiyasında] Beloqvardiya alayından zəbt etdiyimiz sancaqda Nikolay tuğrası [gerbi] və cəli [iri] xətlə “Padşahım çox yaşa - Boje tsarya xrani” yazısı vardır. [Vasili] Şulgin[in] qəzetəsi “Nedelimaya Rossiya” yazır ki: “Rusiyada monarx olmayınca, biz rahat olamayacağıq. Rusiyanı bir adam idarə etməzsə, Rusiya həyatını bərpa etmək qeyri-qabil olacaqdır.” Monarxizm şuarları ilə qəzetə sertasər [başdan-baş] doludur. Keşişlər qara təbliğat yapırlar.

Serblər və qaradağlılar

“Çikaqo tribune” qəzetəsinin müxbiri [müxbiri] xəbər verir ki, Serbiya istilasına qarşı qaradağlılar üsyan etmədirlər. Qaradağlıların həpsi serblərin Qaradağdan çıxmasını tələb edirlər.

Bolşeviklərin Xivə və buxaralılara xitabəsi

Buxara və Xivə fəhlə və köylüsü yoldaşlar!

Rusiya fəhlə və köylüləri iki ildir ki, zəhmətkeşlər hökuməti üçün mübarizədə bulunurlar. Hökumət fəhlə və köylülər tərəfindən zəbt edildikdə, çar hökumətinin əski gizli kağızları da dərdəst edilmişdi [ələ keçirilmişdi]. Bu kağızlardan görünür ki, çar hökuməti qeyri Avropa hökumətləri ilə birlikdə sizin doğma vətəniniz üzərində kəndi keyfəməyəşəsi ilə [özbaşınalıqla] hökmranlıq etmək üçün daima səy edirmiş. Bununla o dövlətlərdən hər biri sizin üzərinizdə nüfuzlarını artırmağa səy edərək, müqəddəratınızı idarə edənləri satın alır, daxili və xarici siyasətlərinizə icrayi-nüfuz edirlərdi və bu yolda yek-digərinə mümaniət [bir-birlərinə maneçilik] edirlərdi.

Onlardan hər biri artıq hissə əldə etmək üçün bir-birləri ilə daima gizli müharibədə bulunurlardı. Bu gizli müstəmləkə müharibəsi nəhayət müdhiş Cahan müharibəsinə səbəb oldu. Bədbəxt İrən təqsiri nə idi ki, bütün müharibə zamanı bitərəf qalmasına baxmayaraq, müharibə dolayısıyla müflis edilmişdir. Bunlarla bərabər, hal-hazırda İrən İngiltərə müstəmləkə yapmışdır. Müharibədən irəli, İrən İngiltərə ilə Rusiya arasında təqsim edilmişdi [bölünmüşdü]. Fəhlə və köylü hökuməti isə İrən azadə məmləkət elan etmişdi. İngiltərə isə İrən üzərindəki hökmranlığından imtina əvəzinə, oranı büsbütün zəbt etdi və bununla sərmayə [kapital] bir daha əzəmət və qüvvəsini göstərdi. Həman qüvvə Buxara və Xivə tərəflərinə də yürüməkdir.

Yoldaşlar! Buxara və Xivə fəhlə və köylüləri!

Siz iki yek-digərini məhv edən qüvvə arasında durursunuz. Bir tərəfdən sizin qarşınızda Qırmızı Türkünün fəhlə və köylü hökuməti durur. Digər tərəfdən isə İngiltərə dövlətinin qüvvələri üzərinizə yürüyür.

Yoldaşlar!

Sizin qardaşlarınız Rusiya zəhmətkeşləri və onların mürəvici-əfkarı olan [fikirlərini dəstəkləyən, yayan] Şura hökuməti ümid edirlər ki, siz ingilis imperializminin boyunduruğuna razı olmayacaqsınız və qabarlı əllərinizi onlara uzadaraq Avropa yırtıcıları pəncəsindən özünüzü və bütün zəhmətkeşləri xilas etmək üçün müavinətdə bulunacaqsınız.

*Şura Hökuməti Xariciyyə İşləri
komissarı Çiçerin*

QƏZETƏLƏRDƏN

Xerson vilayətində üsyan

Xerson vilayəti Qolta, Uyuqpol, Voznesensk qəsəbələrində, Boqdanovka və Konstantinovka qaryələrində [kəndlərinə] Denikinə qarşı üsyan başlanmışdır.

Kolçak və Denikin

Kolçak Müttəfiqin [Müttəfiqlər] nümayəndələrinə elam etmişdir [bildirmişdir] ki, hökumət işlərini Denikin öhdəsinə tərk edərək Baş komandanlıq namından [adından] imtina edəcəkdir.

Şimal-qərb hökuməti

Rusiya Şimal-qərb hökuməti Helsingfors [Helsinkiyə] mühacirət etmək üçün müsaidə edilməsini rica etmişdir.

Yaltada üsyançılar

Yaltada 10 min kommunist üsyançıları toplanmışdır.

Petroqrada cəbhəsində

Bolşevik qəzetəsi “Pravda” yazır ki, Yudeniy ordusu zabitanı kəndi əsgərlərinə söyləyirlər ki, təsrini-əvvəldə [oktyabrda] Petroqradda həyəcan olmalıdır və onunla əlaqədar olaraq Petroqrada üzərinə hücum başlanmalıdır. Vəqti-müəyyəndə [təyin olunmuş vaxtda] həyəcan olmadığı təqdirdə şimal-qərb cəbhəsi onlar tərəfindən ilğa [ləğv] ediləcəkdir.

Kerenski Berlində

London və Parisi buraxmağa məcbur edilən Kerenski indilikdə Berlində iqamət etməkdədir [oturmaqdadır]. Berlində Kerenski rus məsələlərinə dair mühazi-

rələr oxuyur və Denikin, Yudeniy və Kolçak hökumətləri əleyhinə təşviqat və təbliğatda bulunur.

Harbordun bəyanatı

Yeni heyətin vəzifəsi nədir?

Amerika Baş komandanı general Perşinqin ərkani-hərbiyyə [hərbi qərargah] rəisi miralay [polkovnik] Harbord Qafqaziyada tədqiqat icra etmək üzrə Sülh Konfransı tərəfindən məmur edilmişdir. General Harbord Parisdən hərəkət etməzdən əvvəl kəndisinə tövdi edilən [tapşırılan] vəzifənin mahiyyəti haqqında “Nyu-York herald” qəzetəsi müxabirinə atıdki [aşağıdakı] bəyanatda bulunmuşdur:

“Heyətimiz, bizzat [şəxsən] rəisi-cümhur mister Vilson tərəfindən Parisdən hərəkətdən bir qəç gün əvvəl tərtib edilmişdir. Biz bu həvalinin [bölgənin] vəziyyəti-milliyə, siyasiyyə, iqtisadiyyə və ticariyyəsi haqqında tədqiqatda bulunacağız. Parisə övdət etdiyim [qayıtdığım] zaman Ermənistan haqqında Amerikaya vəziyyətə tamamilə vaqif olaraq bir qərar ittixaz etməsinə [qərar qəbul etməsinə] saleh [əlvərişli] ola biləcək məlumat gətirə biləcəyimi ümid edirəm. Bundan başqa, heyətimizin Qafqaziyaya getməsi, orada yaşayan müxtəlif ünsürlər üzərində səlahiyyətə bir təsir icra edə biləcəyinə də əminəm.”

General Harbord Parisdə Amerika baş mürəxxəsi [nümayəndə heyəti rəhbəri] mister Polk ilə mülaqatda bulunmuş [söhbət etmiş] və mümaileyhdən təlimatı-qətiyyəni tələqqi eyləmişdir [adı çəkilən şəxsədən qəti təlimat almışdır].

Konqre məclisinin general Harbordun raporuna müttəle olmadan əvvəl [ra-

portundan xəbərdar olmamış] Ermənistan haqqında qəti bir qərar ittixaz etməyəcəyi məhafili-siyasiyyədə [siyasi dairələrdə] söylənməkdədir.

Denikin və Petlyura

Ukrayna əhalisinə xitabən Xarkov qəzetələrində Denikin bəyannaməsi nəşr edilmişdir. Bəyannamənin ən calibi-maraq [diqqət çəkən] tərəfi Ukraynada milliyət məsələsinə aid fəqərədir [hissədir]. Bəyannamədən anlaşılır ki, Dabravol komandanlığı milliyət əsaslarını nəzərə almayaraq, “Vahid Rusiya” yaratmaq üçün heç bir dürlü mübarizədən çəkinməyəcəkdir. Elani-istiqlal etmiş millətlərə qarşı da ayrı bir mübarizə açıb, xüsusən Petlyura arzu və fəaliyyətinə meydan verməyərək, onu tanımaq istəməyəcəkdir.

Çin və Rusiya yaxınlaşması

Pekində Rusiya mənafeyinin iltizam edilməsi [nəzərə alınması] müşahidə olunmadadır. Rusiya ilə mədəni, iqtisadi yaxınlıq peyda etmək niyyəti ilə bir Çin-Rusiya Cəmiyyəti təşkil edilmişdir. Cəmiyyətə əvvəlinci günlər bir neçə yüz adam yazılmışlardır. Bu cəmiyyətin təşkili gündən-günə artmada olan Yaponiya siyasi və iqtisadi fəaliyyətinə qarşı siyasi bir addımdır.

Petroqradda aclıq

Petroqraddan yetişən axırıncı xəbərə görə, Petroqrada əhalisinə kartoçka üsulu ilə gündə yarım çətvər əkmək verilir. At ətinin girvənkəsi 100 rubləyə qədər qalxmışdır. Mağazaların həpsi qapalıdır. Əhali sabiq paytaxtı tərk edərək, şimdi ancaq 700 min adam qalmışdır.

İrtica

Rostov tərəqqipərvər dairələrini, sağa mail siyasi dairələrin kəsbi-nüfuz etməsi [nüfuz qazanması] həyəcana salmışdır. Böyük məsələlər həll edilərkən kadetlər [Konstitution-Demokratik Partiya tərəfdarları] əqəliyyətdə [azlıqda] qalaraq, sağlar qələbə edirlər. Xüsusən rahatsızlığa səbəb olan torpaq məsələsi islahatı üçün proje tərtib verilməsidir ki, mülkədarların istəklərinə müvafiq bir tərzdə yapılır.

Arxangelsk hökumətinə kömək

- Londradan teleqrafla xəbər verirlər ki, Arxangelsk hökumətinə kömək etmək üçün Arxangelsk və Murmana 1700 əsgər göndərilmişdir.

- İngilis əsakininin [əsgərlərinin] Şimali Rusiyada qalmasını istida [xahiş] etmək üçün Arxangelsk hökuməti nümayəndələri Londraya vürud etmişlərdir [getmişlər].

Don ətrafında iğtişaş

Saratov - “Volnaya Kuban” qəzetəsinin əxbaratına nəzərən [xəbərlərinə görə], saxtaçıların tətili ilə birlikdə Don ətrafında böyük iğtişaşlar çıxmışdır. İğtişəşi yatırmaq üçün süvari jandarmlar dəvət edilmişdir.

Britaniya donanması tələfatı

Londra əxbaratı-rəsmiyyəsinə nəzərən [rəsmi xəbərlərinə görə], Britaniya donanması tələfatı 254 kimi olmuş imiş.

İrlanda məsələsi

Londradan xəbər verirlər ki, salı [çərşənbə axşamı] günü Lloyd Corc təhti-rə-

yasətində [başçılığında] Vüzərə Kabinəsinin [Nazirlər Kabinetinin] İrlanda məsələsi haqqında bir müşavirəsi iniqad etmişdir [baş tutmuşdur]. Lloyd Corcun fikrincə başqa İngiltərə müstəmləkələrində olduğu kimi İrlandaya da məşrutıyyət [konstitusiyalı idarə] verilməlidir.

Yeni Almanıyanın vəziyyəti-hazirəsi

1 eylül [sentyabr] tarixli “Peti Parizyen” qəzetəsindən:

“Nəşveyi-hürriyyətlə məst və bihuş bir cümhuriyyət, möhtəşəm bir bina cəbhəsinin arxasında yığılmış ənqazi-tarümar [xarabalıq tör-töküntüsü], fəci [faciəli] səfalətlər və çilğincasına ayləncələr, çökən bütün bir mazi [keçmiş], doğmaq üzrə bulunan mütəqabil [qarşılıqlı; zidd] qüvvətlərin təhti-təsirində [təsiri altında] olduğu halda, o genə çıxacaq yolu mütərəddidənə istikşaf edən [çaş-baş qalmış bir halda axtaran] bütün bir ati [gələcək] – iş-tə, bu əsnada Almanıyanın bizə arz etdiyi mənzərə budur.

Böylə bir hal içində qızıl imperatorluqdan istihalə edən [başqa bir hala çevrilən] şu Almanıyanı kəşf etməyə çalışılmalı və əvvəli-əmrə [işin başında] o müəzzəm [əzəmətli] imperatorluğa rəvnəq verən dəhşətnak [dəhşətli] militarist ruh və fikrinin nə olduğunu öyrənəlim.

«O qədər mükəmməl olan ordumuz gözdən nihan olmuşdur [gözdən itmişdir].»

Böyük bir həqiqəti ehtiva edən bu sözləri Hərbiyyə naziri miralay [polkovnik] Reynhardt daha şubat [fevral] ayında söyləmişdi.

Filvaqe [doğrudan da], inqilab qədim Prussiya zəbtü rəbtinin [qayda-qanununun] yerinə rəsi-karında [iş başında olan]

hər kəsin kəndi arzu və ixtiyarı ilə qəbul olunan bir növ idarə iqamə etmiş [bər-qərar etmiş] bulunurdu.

Kerenskinin təcrübə etdiyi bu qəbil “əsgər komitələri”nin, arzuyi-zati [şəxsi arzular] ilə təsis olunan bu növ intizami-əsgərinin [hərbi intizamın] və təşirini-sani [noyabr], kanuni-əvvəl [dekabr], kanuni-sani [yanvar] təcarübü [təcrübələri] ilə anlaşıldı ki, böylə bir ordunun artıq onu komanda edənlər üçün də, mühariblər [döyüşçülər] üçün də qayət təhlükəli, müşəlləh bir çətədən [silahlı bir qeyri-nizami dəstədən] fərqi yox idi. Buna binaən [buna görə], Ebert-Şeydeman-Noske hökuməti əski ordunu təşkil edən ənasiri [ünsürləri] dağıdaraq, onların yerinə bu gün həman-həman təhti-intizama [nizam-intizam altına] alınmış olan bir könüllü ordusu vücuda gətirməyə əzm etmişlərdi.

Mövcudu [sayı] Versay müahidəsi [Versal sazişi] ilə təhdid edilən [məhdudlaşdırılan] bu ordu eyi təchizata malikdir. Artıq əsgəri cəmiyyətlərə mütəviət etməyib [tabe olmayıb] və müntəzəm və məzbut [nizami] alaylar fikrini verir. Məmafih [buna baxmayaraq], bu məsainin [səyin] mün-tici-müvəffəqiyyət olmasından [müvəffəqiyyətlə nəticələnməsindən] dolayı sabiq militarizmin ehya edildiyi [dirildiyi] zənn edil[mə]sin.

Əvvəli-əmrə [birinci növbədə], sülh şəraitli [şərtləri] bizə öylə bir təşəbbüsü vaxt və zamanla əqim [səmərsiz] buraxacaq vəsaiti [vasitələri] bələğən-mabələğ [artıqlaması ilə] təmin etmişdir. Sonra, şurası da düşünülmalıdır ki, əgər Almaniyada əlan [hal-hazırda] xülyalar peşində qoşan və hətta intiqam arzu və əməlləri [niyyətləri] bəsləyən adamlar mövcud isə,

buna müqabil milyonlarca insanlar vardır ki, qışla və sipər həyatı-taqətfərsasını [dözülməz kazarma və səngər həyatını], zabitənin [zabitlərin] şiddət və hiddətini hə-nuz unutmamışlardır. Bunların hər hankı bir militarist təşəbbüsə qarşı duyacaqları hissi-nifrət bizim üçün, bəlkə, ən əla təminatdır.

Ondan sonra, müqabileyi-bilmis [bir işə eyni şəkildə qarşılıq vermə, əvəz çıxma] olaraq zabitəyə yapılan müamələ [rəftar] olduqca sərttir. Artıq bu süqut etmiş üluhiyyətlər [tanrılar] üçün heç bir şan və şərəf gəlməmişdir. Rütbəyə əlamət olmaq üzrə qollara sadəcə bir qaç böyük şəriid [zolaq] tikilir. O halda ki, bunların kazino-ları da ləğv edilmiş və bin-nəticə [nəticə etibarilə] ən fəqir olanları əsgərin qaravana-sına ərzi-iftiqar edir [əsgər payokuna, rasionuna möhtac qalır]. Bu səbəbdən içlərindən bir çoxları ordunu tərk etməkdədir. Ən zənginləri istefa, ən yaşlıları təqaüdlüklerini istida [xahiş] edir. Digərləri də sivil [mülki] həyatda kəndilərinə mədari-məişət [dolanışq vasitəsi] aramaqda. Bu, militarizmin inhidamıdır [çöküşüdür].

Ancaq vəziyyət bundan ibarət isə, bizim üçün hal-hazırda bir günə [bir növ] təhlükə ehtimalı mövcud deyilsə, zənn edilməsin ki, ənsali-atıyyə [gələcək nəsillər] bizə eyni təminatı ibraz eyləyəcəkdir [verəcəkdir].

Şübhəsiz, bir qaç sanəyə qədər gənclik militarizmdə yalnız boru sədaları arasında mövzun xətvələrlə [nizami addımlarla] yapılan müəzzəm [əzəmətli] yürüşləri görəcəkdir və onun romantik ruhu müğfil [aldadıcı], əfsunkar hər bəmasalları [nəğilləri] ilə oxşanacaq...

Filhəqiqə, yeni Almaniyanın dövrü-sabiqədə [keçmişdə] zəhər saçan və bu gün, məəttəəssüf [təəssüf ki], bütün cinayətlərinə şahid olduğumuz məhud hərsi nəşr və təmim edən [məlum mədəniyyəti yayan və ümumiləşdirən] eyni müəllim və müərrəbbilərlə [tərbiiyəçilərlə], eyni məktəb kitablarını ibqə etməsinə [toxunulmaz saxlamasına] heyrət etməmək əldən gəlməz.

Mənə yalnız Hayze tədrisatın islah [və] tədili [yaxşılaşdırılması, düzəldilməsi] lüzumundan bəhs etdi. Bu zat deyirdi ki: «Məsələ mühümdür. Əgər mənsüb olduğum firqə mövqeyi-iqtidara keçərsə, təraqqiyata əngəl olan bütün amillərin müəllimin silkindən [müəllimlər təbəqəsindən] ixracı xüsusunda tərəddüd etməyə cəkdir.»

Fəqət Hayze müxalifət mövqeyində bulunur və Almaniyanın bugünkü zımmadarını [yüyan tutanları, idarəçiləri] onun mühüm ilqaatını [təqlinlərini] nəzəri-etibara alacaq kimi görünməyir.

Düşmənlərimiz nəzdində bu hərbdə bilxassə gənclik pək böyük fəlakətə məruz qaldı. Ablukanın [blokadanın] davam etdiyi dörd sənə zərfində vəfiyyəti-ətfal [uşaq ölümləri] xariqülədə təzayüd etdi [qeyri-adi dərəcədə artdı] və təvəllüdat [doğumların] miqdarı da eyni sülh dövrəsi müddətə vüqu bulan təvəllüdatdan dörd milyon dundur [aşağıdır; azdır].

Bu cəhətlə məşhur bakterioloq fon Vasserman mənə deyirdi ki: «Altı sənəyə qədər məktəblərimizdəki sıraların nisfi [yarısı] boş qalacaqdır.»

Nə fikir və ruh daşırsa daşısın, pərişan olan böylə bir gənclik təhdidini iqaya [meydana çıxarmağa] qadir olammayacaqdır.

Ancaq ati [gələcək] yalnız bir nəsildən ibarət deyildir. Və təkrar edəlim, bizim üçün şimdilik heç bir təhlükə məlhuz deyilsə də [ehtimal edilmirsə də], Almaniyanın Yena həzimətindən [məğlubiyətindən] aldığı dərsi təxəttür etmək [xatırlamaq] və Helferixin meydan oxurcasına vüqu bulan atidəki [aşağıdakı] bəyanatını dərpəsi-müləhizə eyləmək [nəzərə alıb qiymətləndirmək] müvafiqi-aql və hikmətdir [ağla və hikmətə uyğundur]:

«Fransa qonşu olaraq yanı başında daima Almaniyayı bulacaqdır. Hər zaman üçün bizi hesaba qatmaq lazımdır.»

TÜRKİYƏDƏ

(İstanbul qəzetələrindən)

Türkiyənin müqəddəratı

Parisdən bildirildiyinə görə, İngiltərə ilə İran arasında əqd olunan [imzalanan] yeni etilaf [saziş] bütün Avropa və bilxassə [xüsusilə] Fransa məhafili-siyasiyyəsində [siyasi dairələrində] mövzuyi-bəhs və münaqişə [münaqişə və mübahisə mövzusu] edilməkdədir.

Şərq məsələsi Sülh Konfransında surəti-qətiyyədə mövqeyi-təzəkkürə vəz edildiyi [qəti surətdə müzakirəyə qoyulduğu] zaman fransız mürəxxəsləri [nümayəndələri] İngiltərə ilə İran arasında əqd olunan etilafnaməni mövzuyi-bəhs etməyə qərar vermişlərdir.

Amerika mürəxxəslərinin fikrinə görə, Türkiyə işləri müstəsna olmaq üzrə digər bütün məsələlər təşrin-iəvvəl in ibtidasına [oktyabrın əvvəlinə] qədər xitam bulacaq və Sülh Konfransı qapanacaqdır.

Türkiyə məsələləri isə bilaxirə [daha sonra] mövqeyi-müzakirəyə qonulacaq və bu babda [bu barədə] cərəyan edəcək müzakirət bəlkə də aylarca sürəcəkdir. Hər halda, Amerika hökuməti Türkiyə haqqında qəti bir qərar ittixaz etmədikcə [qərar qəbul etmədikcə] Etılaf [Antanta] hökumətləri heç bir təşəbbüsdə bulunmayacaqlardır.

Mahəza [bununla birgə], Amerika hökumətinin də eylülün nəhayətinə [sentabrın axırına] qədər və yaxud təşrin ibtidalarında [oktyabrın əvvəllərində] bir qərar ittixaz etməsi məlhuzdur [gözlənilir].

Şimdilik bütün Avropa siyasiyyunu [siyasətçiləri] Amerika hökumətinin Şərqi-Qərib mandasını [Yaxın Şərqin hamisi olmağı] qəbul edib-ətməyəcəyi məsələsi ilə iştiğal edirlər [məşğul olurlar]. Trakiya ilə Qafqaziyanın vəziyyəti-hazirəsi yenedən bu məsələyə böyük bir əhəmiyyət verdirilməkdədir.

Amerika mürəxxəslərindən birinin bəyanına nəzərən, Etılaf hökumətləri Türkiyə məsələlərini müzakirə etməzdən əvvəl Amerika Məclisi-Əyanının [Senatının] müqərrəratını intizara [qərarlarını gözləməyə] məcbur olacaqlardır. Digər tərəfdən, Etılaf hökumətləri Amerikanın, hər halda, Şərqi-Qərib mandasını dəröhdə edəcəyini [öhdəsinə götürəcəyini] ümid edirlər.

Türk məsələsi təcilmə edilir [sürətləndirilməyi?]

“Caqatamart” qəzetəsinin mövsuq [etibarlı] bir mənbədən almış olduğu məlumata görə, İngiltərənin İran haqqındakı təşəbbüsü nəticəsi olmaq üzrə türk məsələsi yaxında Sülh Konfransında mü-

zakirə ediləcəkdir. Bu münasibətlə Lloyd Corc ilə Lord Kerzon Konfrans müzakirəsinə iştirak etmək üzrə Parisə gedəcəklərdir.

Bolqar əhdnaməsinin [sazişinin] bu həftə zərfində xitam bulması məlhuzdur [gözlənilir]. O vaxt Sülh Konfransı bütün məsələsini [səyini] türk məsələsinin təsviyəsinə [aradan qaldırılmasına] həsr eyləyəcəkdir.

Konfrans Amerikanın manda məsələsinə dair bir cavab verməsini bəkləməksizin, türk məsələsini müzakirəyə başlayacaqdır. Anadoluda qüvəyi-əsgəriyyəyə [hərbi qüvvəyə] malik bulunan İngiltərə, Fransa, İtaliya və Yunanıstan bu məsələyə böyük bir əlaqə göstərirlər.

Pyer Lotinin son məktubu

Doktor Abdullah Cövdət bəy tərəfindən qələmə alınmış, 200-ə yaxın güzidə münəvvər zəvat [seçkin ziyalı şəxs] tərəfindən imza edilərək Fransa dövləti mürəssili-siyasi [siyasi nümayəndəsi] Dofrans həzrətləri vədaiyyətilə [əliylə, əmanət edilməklə] türklərin böyük və layətzəlzəl [sarsılmaz] dostu, İstanbul Darülfununu fəxri müdərri [professoru] Pyer Loti cənablarına bir təşəkkürnamə isal edilmişdi [göndərilmişdi]. Bu kərə eyni təriq [yol] ilə cavabı vürud edən [gələn] məktubun surəti-mütərcəməsinə [tərcüməsinin surətini] İstanbul qəzetələrindən iqtibasən [alaraq], bərvəchi-ati [aşağıda] dərc edirik:

“Doktor Abdullah Cövdət bəy və Osmanlı münəvvərlərinə [ziyalılarına]!

Möhtərəm əfəndim! Bir çox mütəna [mühüm] imzaları möhtəvi olaraq [ehtiva edərək] mənə göndərmək lütfündə bu-

lunduğunuz gözəl məktub məni bilsəniz nə qədər dərinədən həyəcana gətirdi. Heyhat, məktubunuz mənə ancaq iki ay sonra vasil oldu. Böylə gecikərək cavab verdiyimdən dolayı son dərəcə məhcubam [xəcalət çəkirəm].

Bu qədər lərzən [sarsıcı], atəşin bir dəvətə yalnız kəlmələrlə, gərçi məhəbbət-pərvəranə, fəqət yalnız, yalnız kəlmələrlə, çünki əf’aldan mən’ edildim [əməldən uzaqlaşdırıldım], cavab verməkdən qeyri bir iqtidara malik olmamaq hissi-əzi [acizlik hissi] altında qıvrınmaq nə qədər əlim [kədərli]!

Hərb əsnasında, bilxassə [xüsusən] mütarikədən [atəşkəsdən] bəri müəzzəz [əziz] Türkiyəmiz üçün münaqişə və mücadilə [mübarizə] etməkdən bir ləhzə [bir an] geri qalmadım. Fəqət hər yerdə, hər zaman qarşıma tuncdan bir divar çıxdı. İstirham [xahiş] edirəm, bunu o pək müəssir [təsiri] məktubunuzu imzalayan zəvata [şəxslərə] söyləmək lütfündə bulununuz.

Ox! Allah eşqinə, zənn etməyiniz ki, sizin xəsminiz [düşməniniz] və fəlakətlərinizin həqiqi məsulu fransızlardır. Xüsusilə məmləkətinizdən övdət edən [qayıdan] zabit və əsgərlərimizin sizin üçün qəlblərində hərarətli və mütəşəkkirənə xatirələr daşımadıqlarını zənn etməyiniz.

Biləks [əksinə], bunların cümləsi sizin üçün müdafiətdə [müdafiələrdə] bulunurlar. Halbuki düşmənləriniz haqqında nifrətdən başqa bir hisslə mütəhəssis deyildirlər [nifrətdən başqa bir hiss daşıyırlar]. Fəqət onların səsləri yerləşmiş əfsanələr tərəfindən boğulan bir əqəliyyətdə [azlıqda] qalmışlardır. Və hələ hər tərəfdə ehrazi-qələbə edən [qələbə çalan] bu müənnid [inadkar] əfsanələrdir.

Mən də sizinlə bərabər iztirab çəkirəm. Mən də sizinlə birlikdə zücrət [sıxıntı, əzab] içindəyəm.

Sizin üçün yaşamaqla iftixar edirəm. Söyləmək haqqını əldə etdiyim gündən etibarən səsimi daha ziyadə yüksəldərək söyləyəcəyəm. Fəqət sözlərim nə qədər naçiz [əhəmiyyətsiz], xüsusilə nə qədər gecikmiş olacaq.

Mənə xitab edən münəvvəranın [ziyalıların] məni sağır [kar] qalmaqla ittiham etməmələri üçün bu cavabımın mümkün mərtəbə nəşr edilməsini [yayılməsini] və ümum [hər kəs] haqqındakı xülusi-mütləq [mütləq sədaqət] və atəşin məhəbbətimin qəbul edilməsini rica edirəm, əfəndim.”

Pyer Loti

İngiltərə Parlaman məbusanı Türkiyə nəfinə [xeyrinə] çalışırlar

Londradan xəbər verirlər ki, türklərin İngiltərədə olan fəaliyyəti-əzmkaranələri sayəsində əfkari-ümumiyyətdə təbəddülat [ictimaiyyətin fikrində dəyişiklik] vüqə gəlmiş və bu yaxın zamanda İngiltərə məşhur camaat xadimləri və türk mühibləri [dostları] imzalarını havi [daşıyan] bir müxtirə [bəyanat] Lloyd Corca təqdim edilmişdir.

Müxtirədə denilir ki, Türkiyə dövləti bütün aləmi-islamda böyük nüfuza malik olub, onların içində müqəddəs tanınmışdır. Hərgah Türkiyə dövlətini məhv etmək istənilirsə, aləmi-islamın hər tərəfində və bütün Şərq ölkələrində narazılıq və vəxim [qorxulu] həyəcanlarla nəticələnə biləcəkdir. Binaənileyh [ona görə], Asiyada xüsusi mənfəətlər təqib edən İngiltərə dövləti müsəlmanların rəyini nəzərə alıb, onunla hesablaşmalıdır.

Türkiyə dövləti təqsim edildiyi [parçalandığı] təqdirdə, Hindustanda İngiltərə üçün böyük bir fəlakət çıxma biləcəyi dəxi müxtirədə dərmian edilmişdir [meydana atılmışdır].

* * *

Suriya məsələsi

“Tayms” qəzetəsi Suriya məsələsinə həsr etmiş olduğu baş məqaləsində ümidli bir qələmlə yazır ki, Fransa və Britaniya ricali-dövləti [dövlət adamları] axır zamanlar qeyri-məmul [arzu edilməz] istiqamətə çevrilən Suriya məsələsini həll edə biləcəklərdir.

“Tan” və “Jurnal de Deba” kimi ciddi Fransa qəzetələrinin təzi-ifadəsi Suriya övzası [vəziyyəti] məsələsinin hal-hazırda Parisdə nə kimi bir əsəbiyyətdə bəis olduğunu iradə edir [göstərir]. Bu əsəbiyyət səbəblərini Britaniya ricali-dövləti bilatəxir [vaxt itirmədən] rəf etməyə [aradan qaldırmağa] çalışmalıdırlar.

Britaniya Suriya mandatını (etimadnamə) almaq əməlinə [niyyətinə] deyildir. Fransa, şübhəsizdir ki, bu mandatı almaq istəyir və ona haqqı da vardır. Hərgah Suriya əhalisinin əksəri əmir Faysal təhti-əmarətində [əmirliyi altında] muxtariyyət arzu edirsə, bu arzusunun səhneyivücudə çıxarılmaması üçün əsaslı səbəblər görünməmədədir. Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] müvəkkili sifəti ilə Fransa dövləti himayəsi altında arzu edilən şu muxtariyyətin təşkilinə heç bir mümaniət [maneçilik] olmasa gərəkdir.

Suriya və Fransa

Şamda müntəşir [nəşr olunan] bəzi qəzetələrin bir fikri-məxsus ilə vüqə bulan

[xüsusi bir məqsədlə həyata keçirilən] nəşriyyəti xilafına olaraq, Lübnan sahilləri və Suriya əhalisi, rəylərini istifsar etmək [fikirlərini soruşmaq] üzrə icrayi-təhqiqatda bulunan komissiyalar müvaci-həsində [qarşısında] haizi-sərbəsti [sərbəstlik imkanı] bulduqları hər yerdə Fransaya qarşı asari-müxalisətkaranə və təmayül izhar etmişlərdir [səmimi dostluq və meyl nişanələri göstərmişlər].

Bu surətlə, Amerika komissarları Saydada olduğu kimi Beqaanın bütün qərbindəki əksəriyyəti-əhalinin Fransa mandası altında Lübnana mərbut [bağlı] qalmaq arzusunu izhar etdiklərini təhqiq etmişlərdir.

Sorda dəxi istema edilən [qulaq verilən] islam, xristian həman bütün əkabir [kübarlar, böyüklər] eyni tələbdə bulunmuşlardır.

Trablusda [Tripolidə] müsəlmanlar böyük bir fransız Suriyasının təşkilini tələb edirlər. Lübnanda əhali itti-faqi-ara ilə [yekdilliklə] Fransanın kontrolu altında istiqalalarını tələb etmişlərdir.

Bütün firqələrə mənsub heyəti-mü-rəxxəsələr [səlahiyyətli heyətləri] İskəndər-runa gələrək bu xüsusda çalışmışlardır. Əzcümlə [o cümlədən] Antakya müməsilləri [nüməyəndələri] sərfi-məsaidən xali qalmamışdır [boş dayanmamışlar].

Amerika komissarları tərəfindən istema edilən bütün bu heyəti-mürəxxəsələr pək az bir istisnaiyyət ilə Fransanın himayəsini tələb etmişdir. Təqribən 40 min nüfustən [əhalidən] ibarət bulunan Antakyadakı nəsrənilər [xristianlar] bütün mütəhəyyizanın [nüfuzlu şəxslərin] imzasını havi bir istida [imzasını daşıyan bir xahiş] təqdim etmişlər və hər hankı bir

ərəb hökumətini qəbul etməyərək, Fransanın himayəsini tələb etmişlərdir.

Şərq Məsələsi və Fransa

Fransa Xariciyyə Nəzarətinin nim-rəsmi [yarı-rəsmi] qəzetəsi olan “Tan” İngiltərə qoşunları Yaxın Şərqi təxliyə etdikdən sonra vücuda gəlmiş övzadan [vəziyyətdən] və Ermənistanı yardım edici Britaniya Komissiyasının bu münasibət ilə izhar etdiyi əndişədən bəhslə yazır ki:

“Aşkardır ki, uzaqdan gələn gecikmiş dekretlər Osmanlı səltənəti müqəddəratı-atıyyəsini [gələcək müqəddəratını] intizam üçün kafi olmayacaqdır. Türklərin sərkərdələri, əslihasi [silahları], dağları və qədim zamandan bəri əsgərlik həyatına alışmış adət və ənənələri [adət-ənənələri] vardır. Hərgah o milləti təfriq etmək [bölmək], onların bir hissəsini xristian əqəliyyəti [azlığı] təhti-ıdarəsinə [təbəçiliyinə] vermək istənilərsə, onlar silaha sarılar və əvvəlcə də himayət göstərilməsi arzu olunan xristian əhalisi şu hərəkətin məq-huru [məğlubu; ziyan çəkəni] olurlar.

Vəziyyətin böylə bir surət almasından biz nəhayət mütəəssif [kədərlənirik]. Fəqət bu məsələdə Fransa üzərinə məsuliyyət düşmədiyindən, biz kəndimizi təskin edə bilərik.

1918-ci sənə eylülünün əvaxirində [sentyabrının axırlarında] Bolqariya işğalı zamanında imza edilmiş mütarikə şəraitində [ataşkəs şərtlərində] bir maddə vardı ki, o maddə mövcubincə [o maddəyə əsasən] Müttəfiqin qüvayi-müsəlləhəsinə [Müttəfiqlər qoşunlarına] Bolqariya torpaqlarından keçmək və həmçinin şöməndüfər [dəmiryolları], su yolları (nəhirlər), limanlar və qeyrilərdən istifadə etmək ixtiyarı

verilmişdi. O zaman Franşe D’Esperi ordusu səriyyə [sürətlə] İstanbulu işğal edə bilirdi. Kəzalik [bununla belə], bu vaxta qədər anlaşılmayan səbəblərdən dolayı şu ordu İstanbulu getmədi. 30 təşrinə-əvvəldə [oktyabrda] Britaniya amirali Kaltorp, Limni adasında üç Türkiyə nümayəndəsi ilə birlikdə məzmunu Müttəfiqin tərəfindən əvvəlcə müzakirə edilməmiş mütarikəni imza etdi.

Fransa siyasəti keçən bahar aqilənə olaraq Türkiyə mürəxxəslərinin Sülh Konfransına izahat təqdim etmələri üçün gəlməsinə müzahirət [köməklik] göstərdi. Bir məsələni həll etmək istədikdə, beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlər arasında] ixtilaf olmadığını Osmanlı hökumətinə göstərmək və müqəddəratı-atıyyələrini həll etmək məsələsində əvvəlcə mürəxxəslərini dinləmədən bir işə iqdām edilməməsinə [addım atılmamasını] Asiyayi-Süğra [Anadolı] əhalisinə bildirmək üçün bu bir vasitə idi. Odur ki, Sədrəzəm [Baş nazir] heyət başında olaraq izahat vermək üçün Fransaya vürud etdi [getdi]. Şərqlilərə məxsus əda ilə, kiçiyə yetişmək üçün çox böyüyündən yapışan şu heyət şiddətli cavabla geri qaytarıldı.

Amiral Kaltorp hal-hazırda Britaniya Baş komissarı və Qüvayi-bəhriyyə [Hərbi Donanma] Baş komandanı vəzifəsi ilə İstanbulda iqamət etmədədir. Bütün Asiyayi-Süğra vilayətləri başqa bir Britaniya zabiti general Milnin komandasına təbə edilmişdir. Fransanın məmuru oralarda olmadığına görə, məsul da deyildi.

Amma başqa yerlərdə olduğu kimi Şərqdə də Müttəfiqin [Müttəfiqlərin] işlərinə Fransa böyük xidmətlər edə bilirdi. Əhalinin hüsn-təvəccöhünü iktisab etmə-

yi [rəğbətini qazanmağı] Fransa bacarır. Bunu Asiyayi-Süğra cənub-qərbində italyanlar da isbat etdi ki, hüsn-rəftarla gözəl nəticələr əldə etmək mümkündür. Fransanın ədalətsiz iddiaları yoxdur. Osmanlı dövləti nasıl təqsim edilərsə [bö-lüşdürülərsə] də, Fransa o təqsimdən bir fayda bəkləməyir. Osmanlı dövlətinin bəqası [qalması, ölməzliyi] daha mənfəətlidir.

Türkiyədə Fransa nüfuzu artmasının bütün müttəfiqlərə mənfəəti vardır. Maziyyə [keçmişə] təəssüflə istiqbalı dərnəzər edərək [gələcəyi nəzərə alaraq] Asiya müsəlmanları Berlinə müraciət edərlərsə, qeyri-məmul vəqələr zühur edə [arzu olunmaz hadisələr meydana gələ] bilər.

Ola bilər ki, həman bu ehtiyatdan dolayı Lord Kerzon söyləmişdi ki, Fransanın Suriya iddialarına Velikobritaniya [Böyük Britaniya] mümaniət etmək [mane olmaq] arzusunda deyildir. Təəssüflər olsun ki, bu sözlər nə qədər səmimi olsalar da, əmri-vaqeyə qələbə etmək iqtidarını haiz [fakti üstələmək gücünə malik] deyillərdir. Britaniya məmurlarının Suriyada təqib etdikləri xətti-hərəkəti nəql etməklə xatirəti-mütəəssifanəni iqaz etmək [kədərlə xatirələri oyatmaq] istəməyiriz. Və əlavə, əmri-vaqelər ümuma bəlli olduğundan, bu təkrarın heç bir mənfəəti də olamayacaqdır. Və şimdiki hadisə göstərir ki, Lord Kerzon daima bir müəyyən məqsəd təqib etməməyir.”

Bu günlər “Tan” qəzetəsi Lord Kerzonun 1918-ci sənədə İran haqqında söylədiyi sözləri dərc etmişdi:

“Biz arzu edirik ki, müharibə zamanı İran dövləti bitərəf qalsın və müharibədən sonra da kəndi istiqlalını müha-

fizə etsin.” İran müharibə zamanı bitərəf qaldı. Fəqət Britaniya siyasi nümayəndəsi tərəfindən təqdim edilən müqaviləni imza etməklə Lord Kerzonun vəd etdiyi istiqlalı-tamməsini də mühafizə etdimi?

Hərgah bu sətirlərimizi ingilis qardaşlarımız oxuyarlarsa, rica edirik ki, bu məsələni ortaya sürməyə bizi məcbur edən amillərdə səhv etməsinlər. Müharibə zamanı Velikobritaniyanın izhar etmiş [göstərmiş] olduğu qəhrəmanlıqlara qibtə etməyərək, biləks [əksinə], qayət münşərih [şad] oluruz. Frank-İngiltərə ittifaqı Avropa sülh və müsəlmanın [əmin-amanlığının] qaraqolu [keşikçisi] olacağına inandığımız üçün arxadaşlarımızı zəmm [məzəmmət] etmək yolları biz aramaq istəməyiriz. Ser Eduard Qrey tərəfindən imza edilən müqavilənin Fransaya əta etdiyi ixtiyarata [verdiyi ixtiyarlara] etiqadımız mətin olduğu üçün başqa bir təklif əməlində [niyyətinə] deyiliz.

Biz ancaq İngiltərədən başlayaraq müsəlman təbələri olan Düvəli-müəz-zəmənin [Böyük dövlətlərin] nəzəri-diqqətini o fəqərəyə [fakta] cəlb etmək istəyiriz ki, hərgah müvəffəqiyyətə [müvəffəqiyyətlərə] istinadən Şərqdə yürüdülmən siyasət daha davam edərsə, böyük təhlükələr tövlid edəcəyi dərkardır [doğuracağı aşkardır]. Biz ancaq başqaların hüququna hörmət və riayət ilə kəndi hüququmuzun təmin edilməsinə əmin ola bilərik. Ötədən bəri Britaniya gəmiləri Beyruta əsliyə [silah] və qeyri mühimmati-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] gətirərək əmir Feyzulahın agentələrinə təslim edir.

Bu mühimmati-hərbiyyə qayət çox miqdarda gətirildiyi üçün Suriyada olan

Hicaz ordusunu təchiz etmək üçün İngiltərənin gizli müqavilə əqd etməsi ehtimalı ağıllara gəlir. Şayiata [şayiələrə] görə, bu sənə şubatından [fevralından] etibarən Ərəbistan ilə İngiltərə arasında bir etilaf [razılışma] hasil olmuşdur və İngiltərə tərəfindən tənzim və təchiz edilən ərəb ordusu iki liva [briqada] və bir də jandarm qitəatından [birliklərindən] ibarət olacaqdır. Hərgah bu yaxın zamanda Fransa ordusu Suriyanı işğal etmək istərsə, o zaman axırıncı sistem əsliyə ilə mücəhhəz [təchiz] edilmiş ərəb əsakiri [əsgərləri; ordusu] onları nasıl qarşılayacaqdır? Hərgah müvəqqəat olaraq ingilislər Suriyada qalmaq istərlərsə, şu əslihanin kəndilərinə qarşı istemal [istifadə] edilməyəcəyindən əmindirlərmisi? Zira ray-sulçular yalnız bir Mərakeşdə deyildirlər.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Maliyyə nazirinin Qazax Darülmüəllimin [Qazax Müəllimlər Seminariyası] müdiri Firidun bəy Köçərlinskinin darülmüəllimin mütəəllimininə [şagirdlərinə] əlbisə hazırlamaq üçün bəzzaziyyə malı buraxmaq haqqında yazdığı məktubuna dair təqdiri [təklifi] nəticəsində, Ağstafa mövqifində [stansiyasında] həcz [müsadirə] edilmiş və hökumətin 8 eylül [sentabr] əmri mövcubincə [əmrinə əsasən] dövləti xidmətçilər miyanında təqsim ediləcək [arasında bölüşdürüləcək] olan bəzzaziyyə malından darülmüəlliminə buraxılmaq qərarına alınmışdır.

- Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin Tiflisdəki dəmiryolları bürosu nümayəndəliyi məsarifati üçün para təxsis [ayrılması] haqqındakı təqdiri nəticəsində, Türük və Məabir nazirinin layihəsi təsdiq edilməklə, 20 milyonluq fondan məsarifat üçün 231.659 manat buraxılması təhti-qərara alınmışdır.

- Məsai [Əmək] nazirinin məsai müəssisə təşkili haqqındakı təqdiri nəticəsində təşkilat, layihə və 194.480 manat məxaricatı ilə təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal tapşırılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Yeni kurslar

Mühəndis Əliheydər Babayev cənabları fəhlələr üçün mədən dəvairində [dairələrində] maarif kursları, bir dənə də sənaye kursu güşadı [açılması] üçün bir layihə hazırlayıb Maarif Nəzarətinə təqdim etmişdir. Layihə Nəzarətin təsvibinə məzhər olub [Nazirlik tərəfindən bəyənilib], ən yaxın zamanda təsvib və təsdiq üçün Vükəla Şurasına idxal ediləcəkdir. İstər maarif, istər sənaye (texniçeski) kurslarda tədrisat türk lisanında aparılacaqdır.

* * *

Şuşadan Daxiliyyə Nəzarətinə işbu məzmununda bir teleqram gəlmişdir: Dün ayın 7-də gündüz Ağdam-Qarya-

gin ətrafında Pirağbulaq yaxınlığında nadsmotrşik [nəzarətçi] Karabanov, poçtalyon Mirzəbəyov, bir nəfər strajnik təşyisi [müştəyati] ilə teleqraf xəttini təmir etdikləri zaman, gizlənmiş olan 14 nəfər müsəlləh [silahlı] erməni tərəfindən atəşə tutularaq strajnik ilə nadsmotrşik qətl edilmişdirlər, Karabanov isə qaçıb canını qurtarmışdır. Təhqiqat davam etməkdədir. Bu barədə ingilis missiyasına xəbər verilmişdir.

*General-qubernator əvazində:
Bədəlbəyov*

* * *

İşbu oktyabrın 4-də Qazaxdan Daxiliyyə Nəzarətinə işbu məzmununda bir teleqram gəlmişdir:

Dün Novo-Bayəzid sancağının Başkənd əhalisi namından [adından] Məşhədi Hüseyin İsmayıl oğlu, Əli İbrahim oğlu, Cəbibəy Məhəbbə oğlu məlum etmişlərdir ki, Başkənd köyü erməni strajnikləri, saldat və quldur dəstələri tərəfindən əsasına qədər təxrib edilmişdir. Bu hadisə 13 gün əvvəl olmuşdur. Qırğında zabitan qəza qaimməqamları [qəza rəisləri] sərkeşlik [başçılıq] etmişlərdir. 300 nəfər qətlam edilmişdir. 17 nəfər qaçqınlar Yelenovka köyü yanında tutulub, onlardan fəqət iki nəfər qaçıb qurtarmışdır, mabaqisi [qalanları] isə kəsilmişdirlər.

Bu gün Eçmiyədzin qəzasının Tixt köyü əhalisi namından Məhəmmədəli Malandar oğlu gəlib Tixt köyünün 10 gün əvvəl təxrib edilməsi haqqında məlumat vermişdir. Onun sözüə görə, köy əsasına qədər təxrib edilib, 600 nəfərdən fəqət [sədəcə] 60 nəfər canını qurtarmışdır.

Mabaqisi isə öldürülmüşdür.

İrəvan qəzasının Axaraçiq köyü əhli Molla Cabbar Kərbəlayı Həsən oğlunun dediyinə görə, 9 gün əvvəl bütün köy əhlini ictimaya [yığıncığa] toplayıb, üzərlərinə atəş açmışlardır. Bu işlərdə qəza hökuməti saldat və zabitan[ı], Türkiyə erməniləri və məşhur ermənilər də iştirak edirlər. Məsələn, Qazo Arutyunov, Murat Arutyunov, Aram Manvelov, Aram Aqayev, Vasik Manvelov, Balabek Arutyunov, Tiqrən Aqayev, Tiqrən Manvelov, Arşak Akop oğlu və qeyriləri iştirak edirlər. Bunların dediklərini, Qazax qəzasına külliyyətli surətdə gəlmiş qaçqınlar da isbat edirlər.

Ağustosun 20-30-da 8 müsəlman köyü təxrib edilib [dağıdılıb], onların miyanında [arasında] bir çox ac-yalavaclar da mövcuddur ki, erməni hökumətinin müsəlmanlarla olan əlaqələrini göstərir. Qazax qəzası müsəlmanlarını bu hadisə həyəcana gətirmişdir. Məlumat verməklə həzrətlərinizdən təcili tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica edirik.

*Xüsusi müvəkkil: [Rza bəy]
Qaraşarov*

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Fərarilərin tövqifi

- Göyçay qaimməqamı [qəza rəisi] Bakı valiliyinə xəbər vermişdir ki, təşrinəvvəlin [oktyabrın] 3-də 1-ci Cavanşir alayının fərari əsgəri olan 6 nəfər Kükəkənd sakinləri Məhəmməd Şükür oğlu, Şəhil Mahmud oğlu, Xəlil İsa oğlu, Sultanməlik Mürsəl oğlu, Gülməhəmməd Salman oğ-

lu və Yusif Allahkərim oğlu tövqif [həbs] edilib Göyçay qəza Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsi rəisinə verilmişdirlər və mümaileyhləri [adı çəkilən şəxsləri] mühafizə edən əqvama tənbeh ediləcəkdir [qohumları cəzalandırılacaqdır].

- Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 7-də 3-cü Gəncə alayının 5-ci bölüyünün fərari əsgəri Cırqurd kəndi sakini Məhəmməd Ağakərim oğlu tövqif edilib Göyçay qəza Əxzi-əsgər idarəsi rəisinə və fərarini gizləyən əqvamı tutulub cəza edilmək üçün Bərgüşad pristavına verilmişdir.

- Təşrini-əvvəl 7-də fərarilərdən Bığırılı Müskürlü kəndi sakini Sərxan Məhəmmədqulu oğlu, Yırvanlı kəndi sakini Zakir Bağır oğlu, Əbiş Namaz oğlu, Molla Cavad oğlu və Məlik oğlu və Üngütlü kəndi sakini Bayram Əbdülhüseyn oğlu, Zərdab Gəlməli kəndi sakini Abbasqulu Məmi oğlu, Qoruqbağlı İsrail Əhəd oğlu və Müskürlü Məhəmmədqasımlı sakini Binadər İbrahim oğlu tövqif edilib Göyçay qəza Əxzi-əsgər idarəsi rəisinə verilmişlərdir və məzkur [deyilən] fərariləri gizlədən əqvamına tənbeh ediləcəkdir.

“Yaşıl qələm”də

Cümə günü axşam saat 6 yarımında Parlaman binasında “Yaşıl qələm” dərnişinin üçüncü ümumi yığnağı oldu. Yığnaqda ibtida [əvvəlcə] Hüseyn Mirzəcamal əfəndinin tarix haqqında mütaliəsi [fikirləri], bununla bərabər, Fransa inqilabını doğuran amillər barəsində uzun məruzəsi dinləndi. Sonra məruzə üzərində müzakirə başlandı. Bir çox müzakirədən sonra, ümumiyyətlə, buna qərar verildi ki, işbu məruzə natamamdır. Hüseyn

Mirzəcamal əfəndidən rica edildi ki, məruzəsinin ikinci hissəsinə hazırlaşsın. Beş dəqiqə tənəffüs elan edilərək sonra Hənəfi Zeynəli əfəndinin, Tofiq Fikrət bəyin “Həyata qarşı bəşər” ünvanlı şeri haqqındakı təhlili oxundu. Bunun üzərində də bir çox müzakirə edildi. Ən sonda mərhum Abbas Səhhət əfəndinin qeyri-mətbu [çap edilməmiş] əsərlərindən ikinci bir mənzuməsi – “Yay gecəsi” oxunaraq saat 10-da məclis qapandı.

Bələdiyyə İdarəsində

- Bələdiyyə İdarəsi ən yaxın zamanda bir ətfala [uşaqlara] məxsus xəstəxana güşadını [açılmasını] ehtimal edir. Xəstəxana cənbində [nəzdində] ətfal meydançaları da tərtib verilərək günəş banyoları [günəş vannaları] qayrılacaqdır.

- Pozenovski və Razyezdnoy küçələrin əhalisindən 27 nəfərin imzası ilə Məclisi-Məbusana bir istida [ərizə] verilib, Bələdiyyə İdarəsinin onların yerlərini almasından şikayət etmişlərdi. Məclisi-Məbusan idarəsi istidanı Bələdiyyə İdarəsinə göndərmişdi. Bələdiyyə İdarəsi bu bəddə [bu barədə] Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, məzkur [deyilən] 27 nəfərdən Bələdiyyə İdarəsinə fəqət 13 nəfəri məlumdur ki, bunlardan 4 nəfəri ilə Bələdiyyə İdarəsi icarə müqavilənaməsi bağlamışdır. Baqi 13 nəfəri isə 1915-1918-ci sənələrdən etibarən şəhər yerlərini qəsb etmişdir. Bələdiyyə İdarəsi özünün 22 aprel 1914-cü sənəsi qərarına məbni [əsasən], həman yerləri təmizləməlidir. Əlavə, böylə gedərsə, əhali külliyyətli surətdə şəhər yerlərini qəsbə, Bələdiyyə İdarəsi xəzinəsinə böyük zərər verə biləcəkdir.

Petrovskda azərbaycanlılar

Petrovskdan [Mahaçqaladan] Bakıya varid olmuş [gəlmiş] mühacirlərin rəvayətinə görə, Petrovsk həvalisində [ətrafında] azərbaycanlıların halı artıq dərəcədə fəna keçməkdədir. Binaənileyh [ona görə], onların arzuları budur ki, Azərbaycan hökuməti onları oradan çıxarsın.

Kooperasiya ictimasi

İşbu təşrini-əvvəl [oktyabrın] 15-də axşam saat 5-də Müstəhlilin [istehlakçılar] Cəmiyyəti “Kooperasiya” binasında (Karantını küçə, nömrə 84) Azərbaycan istiqraz və əmanət sandıqları [kassaları] şirkətlərinin müvəkkillərinin ictimasi güşadı [iclasının açılışı] olacaqdır.

Müştərək müqavilənamə

Müştərək [kollektiv] müqavilənamə Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] təqdim edildikdən sonra xüsusi bir komisiyon təşkil edilmişdir ki, yenidən müqavilənaməyə baxsın. Komisiyon Məsai naziri, Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə], Ticarət və Sənaye və Ərzaq və Dövləti müfəttiş həzərətindən mürəkkəbdir [ibarətdir].

Birjada

Kerenski minlik 1.040 manat, 250-lik 1.010 manat və xırda isə kəndi qiymətindən üç faiz əskikdir. Nikolay 5 yüzlyüyü 1.600 manat, yüzlyüyü 320 manat və xırda 70 manatdır. Gümüş manat 61 manat və xırda pul 23 manatdır. Osmanlı altun lirəsi 720 manat və kağız lirəsi 225 manatdır. Tiflis parası 1 faizdir. İngilis lirəsi 750 manat, imperial 650 manat və Otriş [Avstriya pulu] 1.600 manatdır.

“MÜSAVAT”DA

Zəngəzur qaçqını

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Balaxana şöbəsi, Hüseynqulu Kərbəlayı Eyvaz oğlu Zəngəzur qəzası Dulus köy hərzbədələrindən [müharibədə ziyan çəkənlərdən] olub, Qarabağa göndərilməsi üçün Mərkəzi idarəyə müraciət etdiyinə cəhət, idareyi-məzkur [adı çəkilən idarə] Hüseynquluya məccanən [pulsuz] Yevlax istasyonuna qədər bilet veriməsi üçün Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərmişdir.

Yetim bir çocuq

Zəngəzur qaçqınlarından Xudaverdi Salman oğlu ata və anasız bir çocuq olduğundan, “Müsavat”a müraciət etdikdə “Müsavat” məzkuru [deyilən şəxsi] Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi darüleytamına [yetimxanasına] qəbul edilməsi üçün göndərmişdir.

Fəhlələrin şikayəti

Balaxanada Nobelin altıncı mədəninə işləyən müsəlman fəhlələri Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürafə [Barışıq və Məhkəmə] şöbəsinə şikayət etmişlər ki, məzkur [deyilən] fəhlələr cümə günlərini bayram edib yekşənbə [bazar] günləri işləmək xahşində olduqlarını mədən müdirinə bəyan etdikdə, müdir bunların istidalarını [xahişlərini] qəbul etməyib, bunları, bəbəks [əksinə], cümə günlərini işləyib yekşənbə günlərini bayram etməyə məcbur etmişdir. Hökumətimiz müsəlman hökuməti olduğundan və hökumətin qərarı cü-

mələri bayram etmək olduğu üçün fəhlələr cümə günlərini bayram etməyi tələb edirlər. Və əks surətdə cümə gününə birə üç muzd verilməsini tələb etmişlərdir. Binaənileyh [ona görə], “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsi işbu xüsusi lazımı vəchlə [lazımı surətdə] təşəbbüsdə bulunmaqdadır.

CƏMIYYƏTI-XEYRIYYƏDƏ

Çin mühacirləri

Müharibənin əvvəlindən İstanbulda 30 nəfərə qədər qalan Çin mühacirləri Batuma varid olmuşlardır [gəlmişlər]. Batumdan bunları Azərbaycan hökuməti konsulu Bakıya göndərmişdir. Dünkü gün, təşrinin əvvəlində [oktyabrın] 12-də mühacirlər Bakıya varid olub, gecə istasyonda qalmışlardır. Bu gün bunlara müavinət üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə gətirilir.

300 nəfər qaçqın

Təşrinin əvvəlində 9-da Bakıya varid olan 300 nəfər qaçqından 33 nəfər uşaq ayın 12-də darüleytama [yetimxanaya] qəbul edilmişlərdir. Qalan 267 nəfərini də Cəmiyyəti-Xeyriyyə Səfa məktəbi binasında yerləşdirib hər gün infaq etməkdədir [yedirdib-içirməkdədir].

Cəmiyyəti-Xeyriyyə ianə qəbul edir

Bu axır günlərdə təkrar qaçqınlar vürdünə cəhətinə, Cəmiyyəti-Xeyriyyənin məsarifəti ziyadələşdiyindən, qaçqınlara yardım etmək üçün camaat tərəfindən Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə veriləcək ianələr qəbul edilir.

Zəngəzur qaçqınlarına toplanmış ianələr

Zəngəzur qaçqınları üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə işbu ianələr vasil olmuşlardır:

Hacı Məhəmmədhüseyn Kərbəlayı Nəsirzadə – kababçı 10.000 manat;

Hacı Aslan – kababçı 1.000 manat;

Hacı Miribrahim Mirbabayev 500 manat;

Hacı Möhsün 500 manat.

Bunlardan başqa, camaatdan toplaşmış Hacı İbrahim 700 manat, Hacı Mirzəəğa 1.510 manat, Ağamirəliəsgər Ağaseyidhüseynzadə 2.230 manat və Hacı İslam 2.500 manat Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə vermişlərdir.

AZƏRBAYCANDA

Lənkərandan

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Lənkəran şöbəsi tərəfindən və parlaman üzvü Hacı Mirzə Səlim Axundzadə cənablarının hümməti ilə zeylədəki [aşğıdakı] yerlərdə “Müsavat” şöbəsi açılmışdır.

1) Boradigahda “Müsavat” şöbəsi açılıb. Sədrliyə Daşqula, katibliyə Əlixan Talış seçilib.

2) Qalabazarında şöbə açılıb. Sədrliyə Dadaş Kərimli, katibliyə İslam Əbdürəhmanzadə cənabları seçilib.

3) Həməşərədə şöbə açılıb.

4) Boladıda şöbə açılıb. Sədrliyə Mirzəcan Həbibzadə, katibliyə Mirəğabəbə Mirağa oğlu.

Sad.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

“Hophopnamə”yə dair “Yaşıl qələm” dərnəyinə

Müdiri-möhtərəm əfəndim həzrətləri! Möhtərəm “Azərbaycan” qəzetəminin bir guşəsində mərhum Sabir əfəndinin yetimlərinin halına dair yazılarımın dərc edilməsini rica edirəm.

Bununla məlum edirəm ki, mərhum Sabir əfəndinin dörd yetimi vardır ki, iki qızı, bir oğlu, bir də nəvəsi. Bunlardan üçü bivasitədir ki, heç kimsələri yoxdur. Bunların evləri və ev əşyaları Mart hadisəsində bərhad olub, bütün var-yoxları əllərindən çıxmışdır. Şimdi isə bunlar mənim evimdə olurlar. Çox çətinliklə imrari-həyat edirlər [güzəran keçirirlər]. Sabir əfəndinin “Hophopnamə”sinin ikinci dəfə təb [çapına] və nəşrinə iqdam [təşəbbüs] edən “Yaşıl qələm” dərnəyi heyəti-təhririyəsinə [redaksiya heyətinə] “Hophopnamə” vərəsələri kəndi təşəkküratını izhar etməklə [bildirməklə] bərabər, razılıqlarını bəyan edirlər. Və mən də dəxi “Hophopnamə” vərəsələrinin qəyyumu olduğumdan, 15 oktyabrda Bakıda olub, vərəsələrin şərtlərini bəyan edəcəyimi məlum edirəm.

“Hophopnamə” vərəsələrinin qəyyumu: Əşraf Səfərov
Kürdəmir, 3 oktyabr 1919

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Hər gün səhər saat 8-dən 9-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. İçəri şəhər Bolşoy Minaretski küçə, nömrə 1. Bağın qarşısında. Telefon nömrə 36-21.

9051

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edən hər bir vaxt, gələcək xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə

45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Berlin Darülfünunu doktoru
N. Melkumyan[s]**

Daxili, zöhrəvi, sifilis, “606” və “914” müalicələrini qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 12-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 9-11. Kolyubakinski küçənin küncündə. Telefon nömrə 34-34.

Diş həkimi R. M. Altman

Gəlib və qəbul edir naxoşları gündüz saat 8 - 2-yədək, axşam saat 4 - 7-yədək. Müsəlman xanımları üçün əlahiddə qəbul olunan otaq. Adres: Şamaxinka, ev nömrə 20. Aptekin qarşısında.

71141

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopeliovıç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

4051

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyonovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Diş həkimi A. A. Mirkin

Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır.

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşamlar 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.

11426

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti**

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsağ və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonni küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

Diş müalicəxanası

D. İ. Zeylidzon

Xüsusi qızıl və platina işləri. Kötük və körpülər və farforlar. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur məhzen növbətə yazılmaqla səhərlər saat 9-dan 2-yədək, axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Malakan-

ski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 19-55.
11442

Təbib Əmir bəy Aslanov

Qəbul edir naxoşları (daxiliyyə və cildiyə) axşam saat 4-dən 6-yədək. Adres: Ofiserski küçədə (Nikolayevski küçənin küncündə) nömrə 6. Telefon 41-14.

11430

Diş həkimi E. S. Karşteynbaum

Maddi cəhətdən zəiflər üçün xüsusi güzəştdə bulunur. Diş çıxartmaq ağrı ilə 25 manat, diş çıxartmaq ağrısız 50 manat. Müalicə və doldurması 80 manatdan 100-ə kimi. Məsləhət 15 manat.

Ünvan: Quba meydanı yanında Sisyonovski küçə nömrə 41, İsrailovun evində. Telefon: 22-57.

11449

Elan

Bununla Bakı Darülfünununun [Universitetinin] idarəsi elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-dən idarə olacaqdır öz imarətində, Merkurievski küçədə, səbiq Ticarət (Kommerçeski) məktəbində. İçəri daxil olmaq Budaqovski küçədən, məktəbin həyətidən.

Darülfünunun katibi (imza)
T-281

Elan

Bununla Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Lənkəran qəzasından və Muğandan taxıl aparmaq qadağan olduğu üçün verilən əmrnaməsinin ləğv edildiyini həmin oktyabr ayının 11-dən ümum əhaliyə elan edir.

Nazir: [Ağa] Əminov
İdarə müdiri: Makinski
T-282

**Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Elan

səh. 217. “Dumski meydan”: Bakıda, Qoşa qala qapısının önündəki meydan; Duma meydanı, Haşimov meydanı, Bələdiyyə meydanı, Gənclər meydanı kimi adlandırılmışdır.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 221. “Senyoren Konvent”: Qanunverici orqanda, siyasi partilərin liderlərindən ibarət Şura.

“Əhmədin özünün də xoşuna getdi”: Əhməd Cövdət Pepinov nəzərdə tutulur.

“Muxtar əfəndi bilməlidir ki”: Parlament üzvü Muxtar Əfəndizadə nəzərdə tutulur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 224. “Sekolo”: Əsası 1886-cı ildə qoyulan və Genuyada italyanca nəşr edilən gündəlik “İl Sekolo XIX” [Il Secolo XIX] (XIX əsr) qəzeti nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 227. “general Perşinq”: qəzetdə təhrif edilmişdir.

“çətvər”: metrik sistemdən öncə işlədilan ağırlıq ölçüsü; 100 qrama bərabər idi.

səh. 228. “Peti Parizyen” [Le Petit Parisien]: Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

səh. 230. “Yena həzimatı”: Almaniyanın şərqindəki Yena [Jena] şəhəri yaxınlığında 14 oktyabr 1806-cı ildə meydana gələn döyüşdə Prussiya ordusunun I Napoleon ordusu qarşısında məğlub olması nəzərdə tutulur.

Türkiyədə

səh. 231. “Caqatamart”: İstanbulda erməni dilində nəşr edilmiş qəzet.

“İstanbul Darülfünunu fəxri müdərri”:
qəzetdə “müdərri” yerinə “müdiri” get-
mişdir.

səh. 236. “raysulçular”: ölkəsindəki işğal-
çı ispan güclərinə qarşı mübarizə aparan
Mərakeşin siyasi və hərbi xadimi Əhməd
Raysuli tərəfdarları; burada, ümumiyyətlə öz
ölkəsindəki işğalçılara qarşı mübarizə aparan
güclər nəzərdə tutulur.

Vükəla Şurasında

səh. 236. “Darülmüəllimin mütəəllimi-
ninə”: qəzetdə “mütəəlliminə” [şagirdlə-
rinə] yerinə “müsliminə” [müslimanlarına]
getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 237. “Karabanov isə qaçıb canını
qurtarmışdır”: xəbər mətnindəki adlarda
uyğunsuzluq var.

“Bunların dediklərini”: qəzetdə belə
getmişdir: “Bunların dediklərinə görə”.

Çərşənbə, 15 oktyabr 1919-cu il, nömrə 296

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 20 məhərrəmül-haram sənə 1338. 15 təşrin-i-əvvəl 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 2 manat 50 q.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Çarşənbə günü oktyabrın 15-ndə
1919-cu ildə. Bu gün məşhur musiqi-
şünaslar və camaatın sevgilisi Riko
qardaşlarının benefisi olacaq. Bu gün çox
gülməli və əhvali-hazirəyə dair nəğmələr
oxunacaqdır. Bu gün məşhur aydın
görən Marya Ziferin çıxışı olacaq və
insanın gələcəyini, hali-hazirəsini və
keçəcəyini söyləyəcək.

Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç
Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə
təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin
məbədi.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.
İki məşhur pəhləvanların əzmkar
mübarizəsi. 3 min manat mükafat.

1-nci: Qara Maska – Qırmızı Maska.

2-nci: Gənc Əli – Ciovani.

3-ncü: Yermak – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin
başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa
başlanacaq 8-də, qurtaracaq 12-də. Mü-
barizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nə-
zarəti altında] olacaqdır.

ELAN

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti mü-
diriyyətinin dəftərxanası (Dumski mey-
dan) Ağakazım Haşimovun mülkündə ikin-

ci mərtəbədə vəqədir. Dəftərxana hər gün
səhər saat 10-dan 2-yə və axşam saat 6-
dan 9-a açıqdır.

*Dövləti Teatro heyətinin
müdiri-məsulu:*

*M[əhəmməd] Ə[li] Sidqi
T-283*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

9 təşrin-i-əvvəl [oktyabr] iclası

(Keçən nömrədən məbəd)

Tənəffüsdən sonra

İclas saat 3-ə 10 dəqiqə işləmiş təzə-
lənir.

Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti ştatası

Növbədə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nə-
zarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] ştatasının
artırılması haqqındaki layihəyi-qanuniy-
yədir [qanun layihəsidir].

Vəkilov Mustafa (Müsavat) - Qanun
layihəsi haqqında məruzə verərək deyir
ki: